

**Kaikki
särkyneet
paikat**

JOHN BOYNE

BAZAR

John Boyne

KAIKKI SÄRKYNEET
PAIKAT

SUOMENTANUT KARI-PEKKA TOIVONEN

BAZAR

Bazar Kustannus
www.bazarkustannus.fi

Suomentanut Kari-Pekka Toivonen
Englanninkielinen alkuteos *All the Broken Places*
Copyright © John Boyne 2022
John Boyne has asserted his right under the Copyright,
Designs and Patents Act 1988 to be identified as the author of this work.

ISBN 978-952-376-896-3

Bazar Kustannus on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä

Taitto Keski-Suomen Sivu Oy
Painettu EU:ssa

Markus Zusakille

SISÄLLYS

Osa 1	9
Paholaisen tytär	
Lontoo 2022 / Pariisi 1946	
Välinäytös	121
Aita	
Lontoo 1970	
Osa 2	129
Kauniit arvet	
Lontoo 2022 / Sydney 1952	
Välinäytös	249
Se poika	
Puola 1943	
Osa 3	263
Lopullinen ratkaisu	
Lontoo 2022 / Lontoo 1953	
Epilogi	355
Tekijän huomautus	366

OSA I

Paholaisen tytär

LONTOO 2022 / PARIISI 1946

I

Jos jokainen ihminen on syyllinen kaikkeen tekemättä jättämäänsä hyvään, kuten Voltaire toteaa, niin minä olen osaltani yrittänyt koko elämäni saada itseni vakuuttuneeksi siitä, että minä olen syytön siihen kaikkeen tehtyyn pahaan. Se on ollut toimiva tapa sietää vuosikausia kestänyt menneisyyden pako ja saada olla vain yksi historian muistinmenetyksen uhri, vapauttuna kaikesta osallisuudesta ja syyllisyydestä.

Viimeinen tarinani alkaa, ja myös loppuu, kuitenkin hyvin arkipäiväisesti, eli mattoveitsellä.

Mattoveitsi on kätevä työkalu ja koska omani oli mennyt rikki muutama päivä sitten, kävin hankkimassa rautakaupasta uuden. Takaisin tultuani minua odotti kirje kiinteistönvälittäjältä. Samanlaisen olivat saaneet kaikki Winterville Courtin asukkaat. Kirjeessä ilmoitettiin kohteliaasti, että alakerran asunto oli tullut myyntiin. Edellinen asukas, herra Richardson, oli kuollut vain vähän ennen joulua asuttuaan asunto numero yhdessä yli kolmekymmentä vuotta. Hänen tyttärensä työskenteli puheterapeuttina New Yorkissa, eikä hänellä minun tietojeni mukaan ollut minkäänlaista aikomusta palata Lontooseen. Minun täytyi siis hyväksyä se tosiasia, että ennemmin tai myöhemmin joutuisin kohtaamaan aulassa jonkun ventovieraan, ehkä joutuisin jopa teeskentelemään, että olen kiinnostunut hänen elämästään tai jakamaan jonkin detaljin omasta elämästäni.

Herra Richardsonilla ja minulla oli täydellinen naapuruus-suhde, jossa emme tosin olleet vaihtaneet sanaakaan vuoden 2008 jälkeen. Alkuaikoina olimme hyvissä väleissä ja hän tuli toisinaan pelaamaan shakkia edesmenneen mieheni, Edгарin, kanssa. Emme kuitenkaan koskaan päässeet muodollisuuksien yli, vaan minä olin hänelle aina ”rouva Fernsby” ja hän oli minulle ”herra Richardson”.

Viimeisen kerran kävin hänen luonaan neljä kuukautta Edгарin kuoleman jälkeen. Hän kutsui minut illalliselle ja minä suostuin. Illan edetessä huomasin joutuneeni romanttisen lähestymisen kohteeksi, ja torjuin tämän yrityksen. Hän otti asian raskaasti ja meistä tuli etäiset toisillemme, niin etäiset kuin nyt kaksi samassa rakennuksessa asuvaa ihmistä voi olla.

Asuntoni on luokiteltu kerrostalokolmioksi Mayfairissä. Vähän sama kuin sanoisi, että Windsorin linna on kuningattaren viikonloppukämpä. Jokaisessa huoneistossa – rakennuksessamme niitä on yhteensä viisi, yksi katutasossa ja kaksi molemmissa kerroksissa – on kolme makuuhuonetta, kaksi kylpyhuonetta, 450 neliötä Lontoon huippukiinteistössä ja näkymät Hyde Parkiin. Luotettavalta taholta saamani arvion mukaan huoneistojen hinnat liikkuvat siinä kahden ja kolmen miljoonan punnan välillä. Olimme olleet muutaman vuoden naimisissa, kun Edгар yllättäen sai vanhapiikatädiltään merkittävän perinnön. Ja vaikka Edгар olisikin mieluummin asettunut asumaan jonnekin rauhallisemmalle alueelle kuin Lontoon keskusta, niin minä olin tehnyt omaa taustatutkimustani ja päättänyt, että haluan asua Mayfairissä ja juuri tässä nimenomaisessa talossa, jos se vain mitenkään olisi mahdollista. Taloudellisesti se näytti olevan epätodennäköistä, kunnes sitten eräänä päivänä, aivan kuin *deus ex machina*, Belinda-täti kuoli ja kaikki muuttui. Olin halunnut selittää Edгарille, miksi niin kovasti halusin asua juuri täällä mutta en saanut sitä koskaan sanotuksi ja sitä kadun nyt.

Mieheni piti kovasti lapsista mutta minä suostuin synnyttämään vain yhden, Caden syntyi 1961.

Viime vuosina, kun kiinteistön arvo on noussut, Caden on yrittänyt saada minua myymään huoneiston ja hankkimaan jonkun pienemmän asunnon jostain vähemmän arvokkaalta alueelta. Luulen, että tämä johtuu siitä, että hän pelkää minun elävän satavuotiaaksi ja haluaisi saada osuutensa nyt, kun on vielä nuori. Hän on ollut kolme kertaa naimisissa, nyt neljättä kertaa kihloissa; en enää aio tutustua hänen naisiinsa. Juuri kun heihin on tutustunut, heidät siirretään syrjään ja kohta jo totutellaan uuteen versioon ja opetellaan tämän uusia ominaisuuksia, aivan kuten uuden pesukoneen tai television kanssa. Lapsena hän kohteli ystäviään yhtä säälimättömästi. Puhumme säännöllisesti puhelimesta, ja hän käy luonani syömässä joka toinen viikko mutta suhteemme ei ole ongelmaton. Olin vuoden poissa hänen elämästään, kun hän oli yhdeksän. Totuus on, että en tunne oloani mukavaksi lasten kanssa, etenkin pienten poikien.

Huoleni uudesta naapurista ei johtunut siitä, että olisin pelännyt hänen aiheuttavan melua – talomme on hyvin eristetty, joitain pieniä poikkeuksia lukuun ottamatta, ja olin jo tottunut herra Richardsonin puolelta toisinaan kuuluviin kummallisiin ääniin – mutta minua ärsytti se tosiasia, että hyvin järjestynyt maailmani muuttuisi. Toivoin, että uutta alakerran naapuriani ei kiinnostaisi vähääkään yläkerran naisen asiat. Kenties joku liikuntarajoitteinen, kotihoitoa tarvitseva vanhempi henkilö, joka poistuisi asunnostaan vain harvoin. Tai joku työssäkäyvä nainen, joka häipyisi perjantai-iltapäivänä mökilleen ja tulisi takaisin myöhään sunnuntaina, ja viettäisi muun ajan toimistolla tai kuntosalilla. Huhuttiin, että joku 1980-luvulla menestynyt popmuusikko olisi ollut kiinnostunut viettämään eläkepäiviään täällä mutta, onnekseni, se ei sitten edennyt pidemmälle.

Raotin verhojani aina kun kiinteistönvälittäjä ilmestyi pihalle näyttöä varten, ja tarkkailin potentiaalisia naapuriehdokkaita. Eräs noin kuusikymppinen pariskunta vaikutti hyvinkin lupaavalta, puhuivat hillitysti, pitivät toisiaan kädestä ja kysyivät, oliko lemmikit sallittuja – kuuntelin porraskäytävässä – ja kun

heille kerrottiin, ettei ole, vaikuttivat he ilmeisen pettyneiltä. Ja toinen pariskunta, kolmekymppiset miehet, jotka huolettomasta pukeutumisesta ja yleisen hoitamattomasta olemuksesta päätellen olivat varmasti todella varakkaita. He pitivät kuitenkin tilan ”avaruutta” ehkä vähän liian pienenä heidän tarpeisiinsa eivätkä oikein saaneet kiinni asunnon ”narratiivista”. Tavallisen oloinen nuori nainen, jonka aikeista oli vaikea saada selkoa, lukuun ottamatta huomautusta, että joku, jonka nimi oli Steven, pitäisi korkeista huoneista. Luonnollisesti toivoin homoparia – hyvät naapurit, jotka eivät todennäköisesti lisäänty – mutta he vaikuttivat olevan vähiten kiinnostuneita asunnosta.

Ja sitten, muutama viikko myöhemmin, näytöt loppuivat, ilmoitus häipyi internetistä ja mitä todennäköisimmin tarjous oli tehty ja hyväksytty. Pidinpä minä siitä tai en, heräisin jonain aamuna ja pihalla olisi muuttoauto ja joku tai jotkut kääntäisivät avainta ulko-oven lukossa ja muuttaisivat asuntoon minun alapuolellani.

Miten minä sitä pelkäsinkään!

2

Pakenimme äitini kanssa Saksasta vuoden 1946 alussa, vain muutama kuukausi sodan päättymisen jälkeen. Matkustimme junalla Berliinin raunioista Pariisin raunioihin. Olin viisitoista-vuotias enkä tiennyt elämästä juuri mitään. Minun oli vielä vaikea ymmärtää, että akselivaltiot olivat hävinneet sodan. Isäni oli aina puhunut rotumme geneettisestä ylivertauudesta ja siitä, miten Führer oli strategina vertaansa vailla, että voitto olisi varma. Ja kuitenkin me olimme hävinneet.

Lähes 700 mailin matka mantereen halki ei luonut uskoa paremmasta tulevaisuudesta. Kaupungit, joiden läpi kuljimme, olivat täynnä muistutuksia viime vuosien tuhoista. Ihmisten kasvoilla näkyi sodan aiheuttaman tuskan arvet, ei niinkään sodan loppumisen riemu. Väsymyksen ja uupumuksen aisti kaikkialla, Eurooppa ei palaisi sellaiseksi kuin se oli vuonna 1938, vaan se täytyi rakentaa kokonaan uudelleen, samoin kuin ihmisten mielet.

Kotikaupunkini oli murskana ja sen jäänteet jaettu neljän voittajavaltion kesken. Piileksimme niiden harvojen pystyyn jääneiden talojen kellareissa siihen saakka, kunnes saisimme hankittua väärennetyt passit ja pääsisimme turvallisesti pois Saksasta. Uusissa passeissa sukunimemme oli nyt Guéymard. Harjoittelin sen lausumista yhä uudelleen ja uudelleen, että kuulostaisin aidolta. Äitini olisi nyt nimeltään Nathalie – isoäidin mukaan – ja minä edelleen Gretel.

Joka päivä esiin nousi uusia asioita keskitysleirien tapahtumista, ja isäni nimestä tuli kauheuksien ja inhottavien rikosten synonyymi. Ja vaikka kukaan ei pitäisikään äitiäni ja minua samalla tavalla syyllisinä, emme missään nimessä voisi paljastua viranomaisille. Tuntui järkyttävältä ajatella, että joku voisi pitää minua osallisena näihin julmuuksiin. Olin kyllä kuulunut jo kymmenvuotiaasta lähtien *Jungmädelbundiin*, aivan samoin kuin lähes jokainen nuori tyttö Saksassa. Se oli pakollista. Samoin kuin jokaisen kymmenvuotiaan pojan piti liittyä *Deutsches Jungvolkiin*. Minua kuitenkin kiinnosti paljon enemmän urheiluharrastukset ystävien kanssa kuin puolueen ideologiaan perehtyminen. Ja olin käynyt sen eräänkin paikan aidan takana vain kerran, yhtenä ainoana päivänä, kun isäni toi minut leirille katsomaan työtään. Yritin vakuutella itselleni, että olin vain sivustakatsoja, en muuta. Halusin uskoa, että omatuntoni olisi puhdas, vaikka olinkin alkanut miettiä osallisuuttani tapahtumiin, jotka silloin näin.

Kun junamme saapui Pariisiin, huoleni siitä, että aksenttimme paljastaisi meidät, kasvoi. Olin varma, että miehityksen jälkeen pariisilaiset suhtautuisivat aggressiivisesti kaikkiin niihin, jotka puhuivat kuten me. Huoleni osoittautui oikeaksi, sillä huolimatta siitä, että pystyimme näyttämään, että meillä oli varaa pidempäänkin oleskeluun, meidät käännytettiin pois viidestä eri paikasta. Place Vendômella eräs nainen neuvoi meille mistä löytäisimme sellaisen vuokraemännän, joka ei taustojamme kyselisi ja saisimme paikan, jossa asua. Ellei tämä nainen olisi säälinyt ja neuvonut meitä, meistä olisi tullut Pariisin katujen rikkaimmat asunnottomat.

Vuokraamamme huone sijaitsi Île de la Citéen itäpuolella. Aluksi pysyttelin kodin läheisyydessä ja kävelyretkeni rajoittui Pont de Sullylta Pont Neufiin ja takaisin. Kiersin toistuvasti tätä lyhyttä reittiä sillalta toiselle, tuntemattomalla maaperällä ja välillä mieleeni muistui veljeni. Hän oli aina halunnut olla tutkimusmatkailija. Mietin, miten hän olisikaan nauttinut

tuntemattomilla kaduilla kulkemisesta. Tällaisina hetkinä tein kaikkeni, että olisin saanut hänet nopeasti pois ajatuksistani.

Olimme asuneet äitini kanssa Îlessä kaksi kuukautta, ennen kuin uskaltauduin kävelemään Luxem-burgin puistoon asti. Vehreys ja kasvien runsaus sai minut tuntemaan kuin olisin paratiisissa.

Mietin, millainen vastakohta tämä olikaan sille toiselle paikalle. Täällä sai hengittää elämää, siellä löyhkäsi kuolema. Harhailin kuin sumussa Luxemburgin palatsilta Medicin suihkulähteelle. Ryhmä poikia oli uittamassa altaassa puuveneitään. Kevyt tuulenvire kuljetti veneitä altaan toiselle puolelle. Poikien äänekäs nauru ja elävä puheensorina olivat kuin koskettavaa musiikkia verrattuna siihen ahdistavaan äänettömyyteen, johon olin tottunut. Minun oli pakko kääntyä pois. En voinut ymmärtää, miten samaan maanosaan mahtui niin paljon sekä äärimmäistä kauneutta että rumuutta.

Eräänä iltapäivänä istahdin puiston penkille auringolta suojaan. Tuska ja syyllisyys täytti minut, enkä voinut pidättää itkuani. Komea, ehkä pari vuotta minua vanhempi nuori mies tuli huolestuneen näköisenä kysymään mikä minulla oli hätänä. Nostin katseeni ja tunsin äkillisen, voimakkaan halun kasvavan sisälläni. Halusin, että hän ottaisi minut käsivarsilleen, tai että saisin painaa pääni hänen syliinsä. Mutta kun avasin suuni, aksenttini paljasti minut ja hän otti kavahtaen askeleen taaksepäin ja katsoi minua halveksien. Hän keräsi hetken kaltaisiani kohtaan tuntemansa vihaa, ja sitten hän sylkäisi raivokkaasti vasten kasvojani ja lähti pois. Tämä ei, kummallista kyllä, vähentänyt haluani vaan pikemminkin lisäsi sitä. Pyyhin kyyneleet ja juoksin hänen peräänsä. Tartuin häntä kädestä ja pyysin häntä viemään minut puistikkoon ja tekemään minulle mitä ikinä hän vain halusi.

”Voit satuttaa minua, jos haluat”, kuiskasin hänelle ja suljin silmäni. Ajattelin, että hän läimäyttäisi minua, löisi nyrkillä vatsaani, murtaisi nenäni.

”Miksi sinä sitä haluaisit?” hän kysyi viattomalla äänellä.

”Että tuntisin olevani elossa.”

Hän vilkaisi ympärilleen, oliko lähistöllä ihmisiä, ja hän vaikutti yhtä aikaa sekä vastentahtoiselta että kiihtyneeltä. Hän nuolaisi huuliaan ja katsoi arvioiden rintojani, mutta kun tartuin häntä kädestä, kosketukseni inhotti häntä ja hän veti kätensä pois. Hän kutsui minua huoraksi, *une putain*, ja katosi juosten kohti rue Guynemerää.

Silloin kun sää salli, vaeltelin pitkin katuja jo aikaisin aamulla. Ja kun palasin kotiin, äiti oli jo niin humalassa, ettei kyennyt edes kysymään miten olin aikani viettänyt. Vaikka äidin eleganssi oli jo alkanut hiipua, hän oli vielä näyttävä nainen, ja mietinkin, ottaisiko hän itselleen uuden miehen. Jonkun, joka huolehtisi meistä. Mutta vaikutti siltä, että äitini ei kaivannut kumppania tai rakkautta elämäänsä. Mieluummin hän kulkisi omien ajatustensa kanssa baarista baariin. Äitini oli hiljainen juoppo. Hän viihtyi hämärissä nurkissa viinipullojen kanssa, piirteli hiljaa sormillaan näkymättömiä kuvioita pöytälevyyn, ja vältti kaikin tavoin aiheuttamasta minkäänlaista häiriötä. Eräänä iltana, auringon jo laskettua, törmäsimme sattumalta Boulognen puistossa. Hän lähestyi minua horjuvin askelin, tarttui minua kädestä ja kysyi, paljonko kello oli. Hän ei näyttänyt tunnistavan minua. Kun vastasin hänelle, hänen ilmeensä kirkastui – oli jo hämärää, mutta baarit olisivat vielä auki – ja hän suuntasi kohti kaupungin houkuttelevia valoja. Mietin, että jos nyt katoaisin kokonaan, muistaisiko hän, että joskus olin ollut olemassa?

Nukuimme samassa sängyssä, ja minua inhotti herätä hänen vierestään, hänen hengitykseensä, joka lemusi vanhalle viinille. Avattuaan aamulla silmänsä, hän istui hetken hämmentyneenä. Pian muistot kuitenkin valtasivat hänen mielensä, ja hänen täytyi sulkea silmänsä uudelleen ja tyynnytellä itsensä takaisin unohduksen tilaan. Kun hän viimein hyväksyi sietämättömältä tuntuvan päivänvalon ja päätti vetää itsensä ylös sängystä, hän pesi itsensä rutiininomaisesti ammeessa, puki mekon ylleen ja

suuntasi askeleensa ulos. Ja uusi päivä olisi taas samanlainen kuin kaikki muutkin päivät olivat olleet.

Hän säilytti rahamme ja arvotavaramme vanhassa käsilaukussa vaatekaapin perällä. Ja minä katselin, kuinka omaisuutemme pikkuhiljaa väheni. Taloudellisesti meillä meni suhteellisen mukavasti – puolueelle uskolliset olivat pitäneet siitä huolen – mutta äitini ei, taivutteluistani huolimatta, suostunut vuokraamaan meille omaa asuntoa jostain halvemmalta alueelta. Hänellä tuntui olevan selkeä suunta elämälleen, juoda painajaiset pois mielestä. Kunhan vain jossain oli sänky, johon kallistaa päänsä ja pullo, jonka kumota, muulla ei ollut väliä. Miten kaukana olikaan se nainen, jonka sylissä olin saanut lapsuuteni viettä. Tyylikäs seurapiirinainen, jonka hiukset ja vaatteet olivat aina viimeisintä huutoa, kuin filmitähdellä.

Miten kaukana toisistaan nuo kaksi naista nyt olivat, ja miten he olisivatkaan toisiaan halveksineet.

3

Joka tiistaiamu kävin tervehtimässä naapuriani Heidi Hargravea, joka asui minua vastapäätä käytävän toisessa päässä, asunnossa numero kolme. Heidi täyttäisi tänä vuonna 69 vuotta, tarkka syntymäpäivä osuisi Neitsyt Marian perisynnittömän sikiämisen juhlapäivälle. Ironista sikäli, että hän ei koskaan tuntenut omia biologisia vanhempiaan, sillä hänet adoptoitiin heti synnyttyään. Heidi on Winterville Courtin ainoa asukas, joka on asunut täällä koko elämänsä. Hänet tuotiin Mayfairiin suoraan synnytysosastolta ja Hyde Parkista tuli hänen leikki-puistonsa. Hän tuli raskaaksi jo teini-iässä muttei koskaan mennyt naimisiin, ja adoptiovanhempiansa kuoltua hän peri huoneiston.

Vaikka hän oli minua 23 vuotta nuorempi, hän ei ollut enää yhtä ketterä kuin minä, ei fyysisesti eikä henkisesti. Hän osallistui kolmena vuosikymmenenä Lontoon maratonille mutta vasemman jalan vaikean rasitusvamman takia joutui lopettamaan juoksemisen. Hänen täytyi pitää jalkatukea öisin, ja joutui säännöllisesti ottamaan piikkejä jalkaansa. Aktiiviselle naiselle tämä oli kova isku, ja varmasti se nopeutti myös hänen asteittaista henkistä hiipumistansa. Hän oli ollut eläväinen persoona ja korkeasti arvostettu silmälääkäri mutta nyt hänen ajatuksensa lähtivät helposti harhailemaan. Hänellä ei ollut todettu Alzheimerin tautia tai vakavaa dementiaa, hän vain saattoi välillä vajota omiin ajatuksiinsa kesken keskustelun, sekoittaa nimet

ja paikat, tai vaihtaa puheenaihetta niin nopeasti, että siinä ei välillä tahtonut pysyä perässä.

Tänä nimenomaisena aamuna löysin hänet selailemassa vanhoja valokuva-albumeja ja toivoin, että minun ei tarvitsisi osallistua siihen. Minulla ei ole leikekirjoja eikä albumeja kotona, en ole koskaan ymmärtänyt mitä järkeä on sotkea kotinsa perhepotreiteilla. Minulla on esillä vain kaksi valokuvaa, hääkuva hopeisissa kehyksissä ja Cadenin valmistujaiskuva. Haluan vielä korostaa, etten pidä niitä esillä mistään tunnesyistä, vaan velvollisuudesta.

Myönnän, että minulla on piilossa vaatekaapin hyllyn takana antiikkinen korurasia, jonka hankin Montparnassen torilta vuonna 1946. Se on jalopuinen, messinkikoristeltu rasia, jossa on toimiva lukko. Sinne on kätkeyty yksi ainoa valokuva. Vaikka en ole uskaltanut katsoa sitä valokuvaa yli seitsemäänkymmeneenviiteen vuoteen, muistan mitä kuvassa oli. Olen kaksitoistavuotias, keimaileva katseeni tiiviisti kuvaajassa. Kurt on kameran takana, sormi laukaisimella, hänen katseensa minussa, ja yritän olla paljastamatta ihastustani häneen mutta hänen jäntevä, lihaksikas vartalonsa ryhdikkäänä univormussa, vaaleat hiukset ja siniset silmät ovat liikaa minulle. Aistin hänessä varovaista kiinnostusta, ja haluan epätoivoisesti lisätä sitä.

”Katsopa tätä miestä, Gretel”, sanoi Heidi ja näytti valokuvaa, jossa älykkään näköinen mies seisoj rannalla, kädet lanteilla ja piippu suussa. ”Hänen nimensä oli Billy Sprat, tanssija ja venäläinen vakooja.”

”Ihanko totta?” vastasin. Kaadoin meille teetä ja mietin, että oliko tämä niitä hänen kuvitelmiaan – ehkä hän oli illalla katsonut vanhaa James Bond-elokuvaa ja mieli oli täyttynyt vakoojatarinoilla – kuvan alkuperästä päätellen, hän saattoi kyllä puhua tottakin. Tuohon aikaan Englannissa oli lukuisia venäläisiä vakoojia.

”Billy oli isäni ystävä ja kävi ilmi, että hän oli myynyt salaisia tietoja KGB:lle”, hän jatkoi innoissaan. ”Salainen palvelu oli

jo valmistautunut pidättämään hänet, kun hän tajusi paljastuneensa ja pakeni Moskovaan. Jännittävää, eikö vain?”

”Kyllä,” vastasin. ”Todella.”

”Hänet olisi pitänyt vaatia takaisin oikeuden eteen. En tiedä mitään ärsyttävämpää kuin oikeutta pakeneva syyllinen.”

En vastannut mitään, annoin vain katseeni kiertää ympäri huonetta. Takanreunuksella oli vanha viisarikello ja pieniä posliiniesineitä, joita hän kutsui aarteikseen.

”Tunsitko koskaan sympatiaa venäläisiä kohtaan?” hän kysyi ja maistoi teetä. ”60-luvulla tuntui, että heillä saattaisi olla jotain siinä kaiken jakamisen filosofiassa. Mutta kun he alkoivat tähdätä meitä ydinaseilla, se kiinnostus loppui. Kukaan ei halua uutta sotaa, vai mitä?”

”Pysyn kaukana politiikasta”, vastasin, voitelin teeleivät ja ojensin hänelle toisen. ”Olen nähnyt mitä se tekee ihmisille.”

”Mutta sinähän elit sitä aikaa, eikö niin?” hän kysyi.

”60-lukua? Kyllä. Ja niin elit sinäkin, Heidi.”

”Tarkoitin, ennen sitä. Sota-aikaa. Se...mikä se oli?”

”Toinen maailmansota”, vastasin.

”Juuri niin.”

”Kyllä”, sanoin hänelle. Olimme käyneet tämän keskustelun aiemminkin, monta kertaa, enkä ollut koskaan paljastanut mitään yksityiskohtia menneisyydestäni hänelle. Se, mitä kerroin, oli sepitettyä tarinaa. ”Minä olin vain pieni tyttö silloin.”

Heidi laittoi albumin pois ja katsoi minua vino hymy kasvoillaan.

”Mitään uutta alakerrasta?” hän kysyi, ja minä pudistin päätäni. Nämä olivat niitä hetkiä, jolloin olin tyytyväinen, että hän saattoi vaihtaa puheenaihetta tuosta vain.

”Ei mitään vielä”, sanoin ja pyyhin suupieleni serviettiin. ”Etelärintamalla hiljaista.”

”Mitä luulet, ei kai vaan *niitä*, niitä mustia ole tänne muuttamassa?” hän kysyi, ja minä painoin pääni. Yksi ahdistavimmista

Heidin mielen sekavista liikkeistä oli se, että hän käytti yhä enenevässä määrin sellaisia ilmaisuja, joita ei enää mitenkään ole soveliasta käyttää, ja joita hän ei varmasti olisi käyttänyt, jos olisi täysin kunnossa. Luulenpa, että hänen aivonsa tuotti jostain sopukasta kieltä, jota hänen nuoruudessaan oli käytetty. Se oli kummallista; hän saattoi kertoa tarkkoja, viljejä tarinoita lapsuusvuosistaan mutta ei muistanut mitä tapahtui viime keski-
viikkona kello kuuden ja yhdeksän välillä.

”Eiköhän sieltä voi tulla kuka vaan”, minä vastasin. ”Sen näkee sitten.”

”Siellä asui monta vuotta eräs todella viehättävä mies” hän sanoi ilme kirkastuen. ”Historian lehtori Lontoon yliopistossa.”

”Ei Heidi, se oli Edgar, minun mieheni”, vastasin. ”Hän asui tuossa vastapäätä minun kanssani.”

”Totta”, hän sanoi ja iski minulle silmää kuin olisi jakanut salaisuuden. ”Näin se oli. Edgar oli aina niin huoliteltu. En muistaakseni koskaan nähnyt häntä ilman solmiota.”

Hymyilin. Se oli totta. Edgar kiinnitti erityistä huomiota pukeutumiseensa eikä koskaan halunnut ”ottaa rennosti” sen suhteen. Hänellä oli pienet tarkkarajaiset viikset, ja jotkut sanoivat hänen näyttävän vähän Ronald Colmanilta. Se vertailu oli mielestäni aika osuva.

”Yritin kerran suudella häntä”, hän jatkoi. Heidi käänsi katseensa ikkunaan ja olin varma, että hän oli jo unohtanut, kenelle hän puhui. ”Hän oli paljon minua vanhempi, tietysti, mutta en välittänyt. Hän ei ollut kiinnostunut minusta. Työnsi pois, sanoi että oli uskollinen vaimolleen.”

”Ihanko totta?” sanoin hiljaa. Yritin piirtää mielessäni tapahtuneen. Minua ei yllättänyt, että Edgar ei koskaan avautunut minulle tästä pienestä skandaalista.

”Hän torjui minut hyvin hellästi ja minä olin siitä kiitollinen. Se oli sopimatonta minun puoleltani.”

”Onko Oberon käynyt tällä viikolla?” kysyin. Minun vuoroni vaihtaa puheenaihetta. Oberon on siis Heidin lapsenlapsi,

noin kolmekymmentävuotias, hyvännäköinen mutta saanut naurettavan nimen taakakseen. (Heidin tytär, joka menehtyi traagisesti syöpään muutama vuosi sitten, oli intohimoinen Shakespearen ystävä.) Hän työskentelee tässä lähistöllä – hän on minun tietääkseni jossain korkeassa asemassa Selfridgesillä – on hyvä isoäidilleen, vaikka minua ärsyttääkin se, että aina kun minä olen paikalla, hän puhuu todella äänekkäästi ja painottaa jokaista sanaa, aivan kuin pitäisi minua kuurona.

Enkä minä ole kuuro. Itse asiassa minussa ei ole mitään vikaa, ja se on hämmästyttävää ja tekee vähän levottomaksikin, ottaen huomioon korkean ikäni.

”Hän tulee huomenna illalla”, Heidi vastasi. ”Tyttöystävänsä kanssa. Sanoi, että hänellä on uutisia.”

”Ehkä he ovat menossa naimisiin”, sanoin, ja hän nyökkäsi. ”Ehkäpä”, hän vastasi. ”Toivotaan niin.

Hänen olisi jo aika asettua. Niin kuin sinun Cadenisi.”

Minä kohotin kulmiani. Caden oli asettunut aloilleen niin monta kertaa, että hänen täytyi olla yksi Englannin asettuneimmista miehistä. Jätin kuitenkin kommentoimatta poikani sitoutumisongelmia hänelle.

”Jos jotain kuuluu, niin ilmoitathan sitten?” hän kysyi ja kumartui eteenpäin. Kävin mielessäni läpi keskustelumme ja mietin, että mihin kohtaan tämä kysymys mahtoikaan sijoittua.

”Jos kuuluu mitä?” kysyin.

”Jotain uusista naapureista. Voitaisiin järjestää juhlat.”

”Ehkä he eivät pitäisi siitä.”

”Tai ainakin voitaisiin leipoa kakku.”

”Se voisi olla sopivampaa.”

”Mitenkä juutalaiset?” hän kysyi pitkän tauon jälkeen. ”Ennen vanhaan tämän kaltaisissa taloissa ei suvaittu juutalaisia. Minua ei haittaa. Minulle käy kyllä. Jos minulta kysytään, niin he ovat todella ystävällisiä ihmisiä. Ja yllättävänkin iloisia, ottaen huomioon mitä kaikkea he ovat joutuneet käymään läpi.”

En vastannut mitään. Kun hän hetkeä myöhemmin sulki silmänsä, otin teekupin hänen kädestään, tiskasin astiat, suutelin häntä hellästi otsalle ja suljin oven takanani. Kurkistin alas rappukäytävään, ja alakerran huoneisto oli vielä haudan hiljainen.

Poika raidallisessa pyjamassa -menestysromaanin jatko-osa

Vuosi 1946. Äiti ja tytär pakenevat Puolasta Pariisiin sen jälkeen, kun sota ja menetys repivät heidän elämänsä kappaleiksi. Heidän kannoillaan ovat pelko ja häpeä, eivätkä he tiedä, kuinka vaikeaa omaa menneisyyttään on paeta.

Lähes kahdeksankymmentä vuotta myöhemmin iäkäs Gretel Fernsby elää rauhaisaa elämää Lontoossa, kunnes kohtaaminen hänen uusien naapureidensa yhdeksänvuotiaan Henry-pojan kanssa nostaa pintaan muistot, jotka Gretel on yrittänyt jättää taakseen.

Joutuessaan valitsemaan Henryn turvallisuuden ja omansa välillä Gretel on jälleen samanlaisessa tienristeyksessä kuin lapsuudessaan. Pystyykö hän toimimaan, vaikka hintana olisi kaikkien niiden salaisuuksien paljastuminen, joita hän on koko elämänsä yrittänyt pitää piilossa?

John Boynen *Poika raidallisessa pyjamassa* -menestysromaanin jatko-osa *Kaikki särkyneet paikat* kertoo vuosikymmenien mittaisesta matkasta täynnä valtavaa surua ja kiihkeää toivoa.

